

لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ

درس پانزدهم

کاجستان

جعبه‌ی کلمات

کلمات مترادف

ملک: پادشاه

ملک: قلمرو، سرزمین

مصیبت: رویداد دردناک و غم‌انگیز

غوطه: فرورفتن در آب

عافیت: آسایش، سلامتی

ویلون: یکی از سازهای موسیقی

غایت: نهایت، آخرین درجه

خامش: مخفف خاموش

تأمل کردن: اندیشیدن

پاگرفت: استوار شدن، رشد کردن

افق: کناره، کرانه‌ی آسمان، خطی که به افق می‌رسد.

حصار: دیوار

تصوّر: اندیشه

محنت: سختی، رنج

درنهاد: شروع کرد، آغاز کرد

نیازموده: تجربه نشده، آنچه آزمایش نشده

ملاطفت: محبت، مهربانی

کاجستان: جایی که کاج‌های فراوانی در آنجا

روییده.

کلمات متضاد

دوستی ≠ دشمنی

نرمی ≠ سختی، زبری

کلمات هم خانواده

خطوط، خط، خطا

حصار، حصر، انحصار، حصیر، محصور

محنت ≠ آسایش، راحتی

ضرر ≠ سود

تحمل، حمل، حامل، محموله

ملاطفت، لطف، لطیف، الطاف

آشنا ≠ غریبه

سالم ≠ بیمار، خراب

عاقبت، عقوبت، عواقب، عقب

کرم، کریم، تکریم، مکرم

گاجستان

دوستی فقط با هم خوش بودن و خندیدن نیست! دوستی یعنی در زمان نیاز و درماندگی به یکدیگر کمک کنیم و خاطره‌ی روزهای خوب را از یاد نبریم. دوست خوب با راهنمایی‌ها و کمک‌های به موقع، ما را یاری می‌کند و از خطر می‌رهاند. به همین دلیل باید قدر دوست‌های خوبمان را بدانیم.

کاجستان

در کنار خطوط سیم پیام
بیرون روستایی، دو کاج در نزدیکی شبکه سیم کشی مخابرات رویدند.
سال‌های سال، کسانی که از آن جا می‌گذشتند، می‌دیدند که آن دو درخت کاج، مانند دو دوست هستند.
روزی از روزهای پاییزی زسر رکبشار و تازبندی باد
در یکی از روزهای پاییزی، آن هنگام که باران تندی می‌بارید و باد مانند حرکت شلاق می‌زدید.
یکی از کاج‌ها به خود لرزید خم شد و روی دیگری افتاد.
یکی از آن دو کاج لرزید، خم شد و روی کاج دیگری افتاد.
گفت: ای آشنا! بیخش مرا خوب در حال من تامل کن.
کاج افتاده گفت: ای دوست، مرا بیخش خوب به وضعیت من نگاه کن.
رشاهیم زخاک بیرون است چند روزی مرا تعقل کن.
بین که چطور رشاهیم از خاک بیرون افتاده است! یک چند روزی مرا تعقل کن.
کاج حسایه گفت با نرمی «دوستی را نمی‌بسم از یاد

شاید این اتفاق هم روزی
تا آنجا از برای من افتاده.
شاید روزی، همین اتفاق، ناگهان برای من بیفتد.
مهربانی به گوش یاد رسید یاد آرام شده ملایم شد
رفار مهربانی این دو کاج به گوش یاد رسید یاد هم آرام و ملایم شد.
کاج آسیب دیده‌ی ما هم کم‌کم کج پا گرفت و سالم شد
کاج آسیب دیده‌ی داستان ما هم، آرام آرام توانایی خود را بازیافت و خوب شد.
سیوهی کاج‌ها فرود می‌روختند. دانه‌ها ریش می‌زدند آسمان
سیوهی کاج‌ها می‌افتاد و دانه‌هایشان به آسمان، در خاک ریش می‌زدند.
ایر بلران رساند و چندی بعد ده ما نام یافت کاجستان
ایر بلران خود را بر سر آن دانه‌ها بارید و پس از گذشت مدتی، اسم روستای ما (کاجستان) نام گرفت.

حکمت

پادشاهی با خدمتکار خود به کشتی‌ای سوار شد. آن خدمتکار هرگز دریا ندیده بود و رنج کشتی‌سواری را تجربه نکرده بود. شروع کرد به گریه و زاری و بدنش شروع کرد به لرزیدن. هر چه قدر با او مهربانی کردند، آرام نمی‌شد و پادشاه از این وضعیت ناراحت شد. مرد دانایی در آن کشتی بود. به پادشاه گفت: «اگر اجازه بدهی من او را به روش آرام کنم.»
پادشاه گفت: «این نهایت لطف و بزرگواری شما را نشان می‌دهد.» حکیم دستور داد تا نوکر را به دریا انداختند. چند بار در آب فرو رفت؛ لباسش را گرفتند و به سوی کشتی آوردنش. دو دستی به سکان پادشاه از این کار خوشش آمده گفت: «قصیه چه بود؟»
حکیم گفت: «غلام ابتدا رنج و عذاب غرق شدن را نمی‌دانست و به این خاطر ارزش آسایش کشتی را نمی‌فهمید.»

بخوان و بدان

کاربرد «چون» یا «چو» در کلمات

به توضیحات زیر توجه کن:

★ گاهی در بعضی جمله‌ها از واژه‌ی «چو» به جای «مثل» مانند، وقتی که، به دلیل این که، استفاده می‌کنیم.

مثال: دلی دارم چو مرغ پرشکسته ← دلی دارم مثل مرغ پرشکسته

مثال: چو او را دیدم، از جا بلند شدم. ← وقتی او را دیدم از جا بلند شدم.

★ گاهی در بعضی جمله‌ها از واژه‌ی «چون» به جای واژه‌های «مثل» مانند، زیرا و به دلیل اینکه، استفاده می‌کنیم.

مثال: پروانه‌های باغ چون تابلوی نقاشی بودند.

پروانه‌های باغ مثل تابلوی نقاشی بودند.

مثال: محمد به مدرسه نیامد چون بیمار بود.

محمد به مدرسه نیامد برای اینکه بیمار بود.

چون وقتی معنای (مثل و مانند) را بدهد، حرف اضافه است و با کمک (چون) دو چیز را به هم مانند کرده‌ایم. اما اگر معنای (زیرا، به دلیل اینکه) بدهد حرف ربط می‌باشد که باعث ارتباط دو جمله می‌شود.

نکته

کلمات هم‌نویسه

بعضی از کلمه‌ها، چند معنی دارند و چند نوع خوانده می‌شوند، ولی یک‌جور نوشته می‌شوند.

مثال: مَلِک: پادشاه مَلِک: پادشاهی

مِلک: سرزمین مَلِک: فرشته

کلمات هم‌آوا

بعضی از کلمه‌ها یک‌جور «خوانده» می‌شوند، ولی در معنا و نوشتار تفاوت دارند. به این کلمه‌ها «هم‌آوا» می‌گوییم.

مثال:

ارز: پول خارجی

خوبش: خود

عرض: پهنا

خیبش: گاواهن

شخصیت‌های اصلی و فرعی در داستان

به شخصیت‌های اصلی و فرعی در نوشته‌ی زیر توجه کن:

وقتی مادر بزرگ به خانه آمد، درنا و برنا به سوی او دویدند و او را در آغوش گرفتند. او برای بچه‌ها کتاب داستان خریده بود و با مهربانی برایشان از قصه‌های کتاب خواند.

شخصیت اصلی: مادر بزرگ

شخصیت‌های فرعی: درنا و برنا

املا دان

آشنایی با کلماتی که هم آوا هستند و یا نوشتار یکسان با معانی متفاوت دارند به تقویت املا کمک می‌کند. به خصوص اگر این کلمات را در جمله به کار ببرید ساختار و نوشتار و معنای آن‌ها در ذهن باقی خواهد ماند. با کمک بزرگترها یا جستجو در اینترنت کلمات هم آوا و کلمات با نوشتار یکسان و معانی متفاوت پیدا کرده و یک جمله با آن‌ها بنویس.

الف: کلمات هم آوا (گرم، کرم، کرم) (مهر، مهر، مهر) (شکر، شکر)

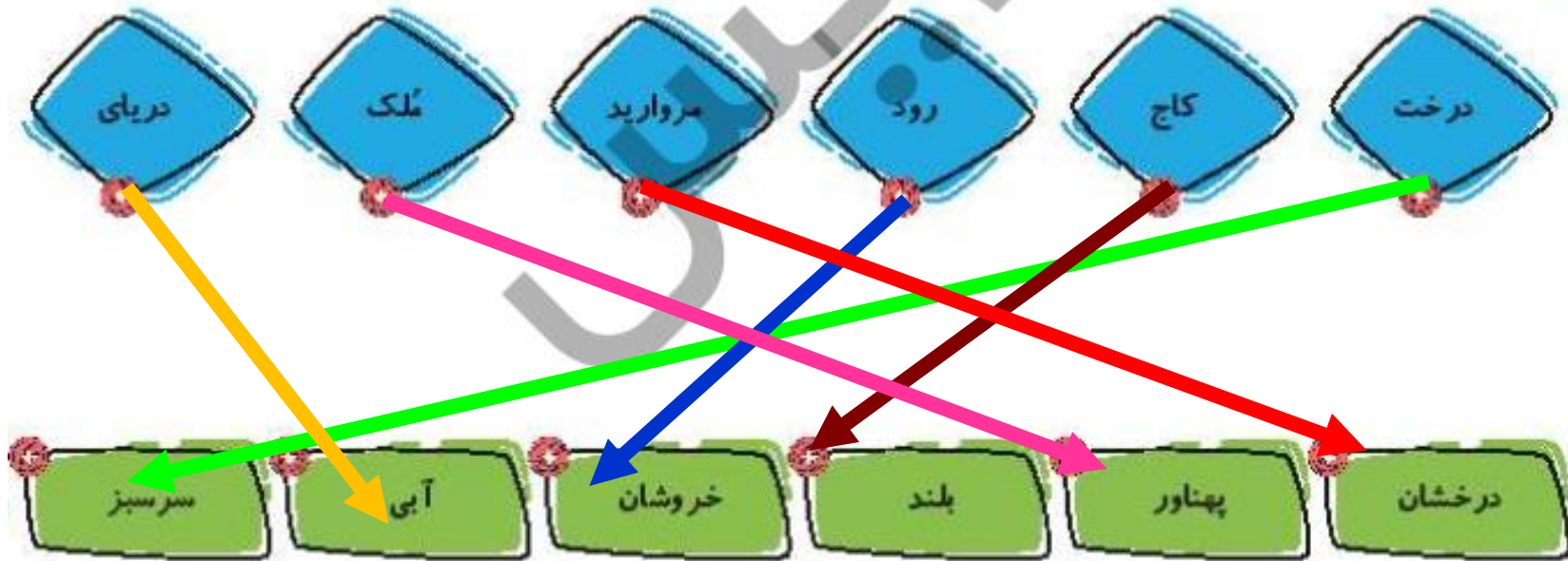
جمله	
←	

ب: کلمات با نوشتار یکسان و معانی متفاوت
گاز (اجاق گاز و با دندان گزیدن و پدال گاز خودرو)
باز (اسید و باز، پرنده، باز و بسته)

جمله	
←	

تمرین

۱ هر کلمه را به توضیح آن وصل کن.

۲ درستی و نادرستی جملات زیر را مشخص کرده و در صورت نادرستی، درست آن‌ها را بنویس.

الف: پیام شعر «دو کاج، دوستی و معرفت است.»

ب: ثروت پیرمرد، خانه‌ای بزرگ زیر آسمان بود. ثروت پیرمرد، دانسته‌های نوه اش بود.

پ: داستان «زیر آسمان بزرگ»، ترجمه‌ی بیوک ملکی است. ترجمه‌ی مجید عمیق می باشد.

ت: کسی که غمی نچشیده باشد، قدر شادی را نمی‌داند.

۲ جمع کلمه‌های زیر را بنویس.

مدرک‌ها، مدارک

مدرک

خط‌ها، خطوط

خط

موج‌ها، امواج

موج

رهگذران

رهگذر

همسایه‌ها

همسایه

کاج‌ها

کاج

۴ معنای «چو - چون» را در هر جمله و بیت مشخص کن.

الف: او به خانه برگشت، چون (... **زیرا** ...) چیزی را جا گذاشته بود.

ب: چو (**وقتی**) نیک نگری، پر خویش در آن بینی.

پ: مرد بی حرکت گوشه‌ای نشسته بود، چون (... **مثل** ...) انسانی بی‌جان!

۵ معنی کلمات زیر را بنویس.

لباس	جامه	پایان	غایت
ساکت کنم	خامش گردانم	مهربانی	ملاطفت
اندیشیدن	نامل کردن	فرو رفتن در آب	غوطه

۶ با کمک حرف (چون) افراد یا چیزها را به هم مانند کن.

الف: بچه‌ها چون گل زیبا هستند.

ب: مادرم چو فرشته‌ها صبور و فداکار است.

پ: خانه‌ی مادربزرگ چون باغ صمیمی و دلگشا است.

۷ کلمه‌ی «ملک» را با نشانه‌های (ـِ) بخوان، معنی کن و سپس با هر کدام جمله‌ای مناسب بنویس.

جمله

معنی

پادشاه

ملک

پادشاهی

ملک

فرشته

ملک

زمین

ملک

۸ کلمه‌ی زیر، کوتاه شده‌ی چه کلمه‌ای است؟

خاموش

خامش

به عهده‌ی دانش آموز

۹ با توجه به حکایت «حکمت»، کامل کن.

شخصیت‌های داستان :

شخصیت اصلی: **غلام**

شخصیت فرعی: **پادشاه و حکیم**

۱۰ تصاویر زیر، کدام ضرب‌المثل را به یادت می‌آورد؟ آن را بنویس.

قدر عافیت کسی داند که به مصیبتی گرفتار شود.
از هر دست بدهی از همان دست می‌گیری.

ضرب‌المثل: **تو نیکی می‌کن و در دجله انداز که ایزد در بیابانت دهد باز**

مکان اتفاق : **دریا و کشتی**

پیام داستان : **قدر داشته‌هایمان را بدانیم.**

۱۱

با توجه به سؤالات داده شده، گزینه‌ی مناسب را مشخص کن.

الف: کدام گزینه به ضمیر «او» اشاره دارد؟

(۱) خانام

(۲) جامه‌ای

(۱) نوازش ✓

(۴) نامه‌ات

ب: کدام گزینه، معنی کلمه‌های مشخص شده را دارد؟

«من او را به طریقی خامش گردانم،

(۱) راهی - خام کنم

(۲) طریقه - بی‌نور کنم

(۲) روشی - ساکت کنم ✓

(۴) طوری - خام کنم

پ: علت آرام شدن باد، در شعر «کاجستان» چه بود؟

(۱) شاخ و برگ‌های دو کاج

(۳) ابری شدن آسمان

(۱) مهربانی دو کاج نسبت به هم ✓

(۴) باریدن باران

ت: بر اساس شعر «کاجستان، کدام گزینه درست نیست؟

✓ باد وقتی دید که ریشه‌های کاج از خاک بیرون است، آرام شد. (۲) دو کاج، سال‌ها با هم دوست بودند.

(۳) در یک روز پاییزی، باد شدیدی وزید. (۴) دانه‌ی کاج‌ها پراکنده شد و کاج‌های زیادی روید.

ث: در عبارت زیر چند کلمه‌ی «جمع، به کار رفته است؟

«روزی از روزها، پیرمردی به نوه‌اش گفت: من دیگر پیر شده‌ام و مدت زیادی از عمرم باقی نمانده

است. دلم می‌خواهد پس از مرگم ثروتم به تو برسد.»

(۴) چهار

(۳) سه

(۲) دو

✓ (۱) یک

خوانش و پردازش

متن زیر را بخوان و به سوالات پاسخ بده.

۱۲

دختر غمگین چون گل پژمرده‌ای سرش را خم کرده بود و با چشمانی اشکبار به آب نیلگون دریا چشم دوخته بود. ناگهان در کمال نلپاوری، پری دریایی زیبایی را دید که از میان امواج سر بر آورده و چون از او خیلی دور بود، لبخندش دیده نمی‌شد...

الف: دختر غمگین، چه نوع ترکیبی است؟

ترکیب وصفی

ب: دو ترکیب دیگر مثل «مرد غمگین، نام ببر.

چشمان اشکبار، آب نیلگون

پ: یک ترکیب اضافی نام ببر.

میان امواج

ت: به نظر تو «پری دریایی، به دختر چه می‌گوید؟

به عهده ی دانش آموز

ریشه از سنگ قویتره
موفقیت زمان میبره !
پس ایمانت رو نیاز و
نا امید نشو

